

ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤษ์ ตำบลงอบ อำเภอู่ช้าง จังหวัดน่าน

Potential and Guidelines for Ecotourism Management At Maneepreak Village, Ngob Sub-District, Thungchang District, Nan Province

สุรัชย์ สิงห์เหาะ¹ ธนากร ลัทธธีระสุวรรณ² ปิยะพิศ ขอนแก่น³ และทีมา โยธากักดี⁴

Surachai Singhoah Thanakorn Lattirasuvan Piyapit Khonkaen and Teeka Yotapakdee

Received: March 21, 2023

Revised: June 14, 2023

Accepted: June 15, 2023

บทคัดย่อ

ศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤษ์ ตำบลงอบ อำเภอู่ช้าง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) เสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) มีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ นักท่องเที่ยว รวมถึงผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือใช้ สถิติวิเคราะห์ด้วยการทดสอบความสัมพันธ์ไคสแควร์เทสต์ (χ^2 -test) สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปแบบสัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า บ้านมณีพฤษ์มีศักยภาพด้านสถานที่และเส้นทางธรรมชาติ ระบบการจัดการด้านความปลอดภัยและความปลอดภัย ปัจจัยที่สัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ระบบการจัดการความปลอดภัยและการจัดการความปลอดภัย ($\chi^2 = 8.168$, Sig. = .017) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สำหรับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ ชุมชนภาครัฐ และภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการวางแผนและแบ่งปันผลประโยชน์ การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโดยภาครัฐ จัดให้มีกลไกการติดตามประเมินผลร่วมกันทั้ง 3 ฝ่าย มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ การให้บริการของเอกชนให้มีมาตรฐานและผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับภาครัฐ

คำสำคัญ : การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บ้านมณีพฤษ์ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่ e-mail: mju6208301020@mju.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่

⁴ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดแพร่

Abstract

This mixed method study on potential and guidelines for eco-tourism management at Maneepreak village, Ngob sub-district, Thungchang district, Nan province was conducted to: 1) explore potential in eco-tourism management; 2) investigate factors having related to the potential in eco-tourism; and 3) propose guidelines for the management of eco-tourism. The sample group consisted of local people, tourists, village leaders and village committee. A set of questionnaires was used for data collection and analyzed by using mean, percentage, standard and Chi-square. Also, an interview schedule was used to obtain qualitative data. Findings showed that Maneepreak village had potential in terms of place, natural route and cleanliness/safety system management with a statistical significance level at 0.05 ($\chi^2 = 8.168$, Sig. = .017). Guidelines for the management of eco-tourism there comprised 3 main components: the community, the government sector and the private sector. That was, the community must be encouraged to participate in planning and benefit sharing. The government sector must manage financial support and play roles in monitoring/assessment. Also, quality services of the private sector must be developed. Besides, the community leader should be the center for local development together with the government sector.

Keywords: Eco- tourism Development, Maneepreak Village, Promotion of Tourism Attractions

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยมาเนิ่นนาน ในอดีตการท่องเที่ยวเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น แต่ในปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวได้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นจากการแบ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวออกเป็นหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยว แบบผจญภัย การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท เป็นต้น และเมื่อชุมชนได้เข้ามาจัดการการท่องเที่ยว จึงเป็นการพลิกกลับและตั้งหลักการท่องเที่ยวใหม่โดยที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของ มีส่วนร่วมในการจัดการ และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชนให้คนในท้องถิ่นได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีความสำคัญที่จะให้ทรัพยากรต่าง ๆ ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งการจัดการนั้นต้องมีการจัดการทั้งแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ ชุมชน และผู้ประกอบการ ต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ภายใต้การสร้างกฎกติกาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้ดำรงอยู่สืบไป ซึ่งในปัจจุบันแม้ว่าบ้านมณีพฤกษ์จะเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากร

และกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันและยังไม่มีแนวทางจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาวิจัยศักยภาพและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยใช้หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเติบโตอย่างมีทิศทางและมีความยั่งยืน มีการเชื่อมโยงกับทรัพยากรที่มีในพื้นที่ สร้างระบบการจัดการที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวบ้านมณีพุกษ์ต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นอย่างไร
2. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นอย่างไร
3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นอย่างไร
4. ปัจจัยอะไรที่สัมพันธ์กับศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

สมมุติฐานทางสถิติ

$H_0: p = 0$ (ปัจจัยพื้นฐานของบ้านมณีพุกษ์ไม่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่)

$H_1: p \neq 0$ (ปัจจัยพื้นฐานของบ้านมณีพุกษ์มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลอบ อำเภอดงช้าง จังหวัดน่าน ประกอบด้วยลักษณะและวัตถุประสงค์ของการเดินทาง แรงจูงใจในการมาเที่ยวที่บ้านมณีพฤกษ์
2. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลอบ อำเภอดงช้าง จังหวัดน่าน ประกอบด้วย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว และที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว บริการเบ็ดเตล็ดที่มีให้นักท่องเที่ยว ความพร้อม และความรู้ความเข้าใจของชุมชน
3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลอบ อำเภอดงช้าง จังหวัดน่าน ประกอบด้วยข้อเสนอแนะทั่วไปในการพัฒนาการท่องเที่ยวและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้ทรัพยากรที่มีในพื้นที่

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรต้น ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบการจัดการสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว บริการเบ็ดเตล็ด และความพร้อมของชุมชน

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่สนใจในการศึกษา มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านมณีพฤกษ์ หมู่ที่ 11 ตำบลอบ อำเภอดงช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 250 ครัวเรือน กลุ่มที่ 2 นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหมู่บ้านมณีพฤกษ์ในช่วงเดือนตุลาคม 2564-มกราคม 2565 จำนวน 133 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 12 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัย บ้านมณีพฤกษ์ หมู่ที่ 11 ตำบลอบ อำเภอดงช้าง จังหวัดน่าน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบและกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง จากการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) หรือการท่องเที่ยวตามประเพณีนิยม (Conventional Tourism) ซึ่งเน้นปริมาณและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญ แต่ขาดการตระหนักถึงผลเสียที่มีต่อระบบนิเวศ ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม และสังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยวแบบทำลายล้าง เพื่อผลประโยชน์ของคนในปัจจุบัน จะส่งผลกระทบต่อตัวเองและลูกหลานในอนาคต

ธนกุลต แดงทองดี (2565) ระบุว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และมีการกระจายรายได้ องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ The World Tourism Organization (2022) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในทุกรูปแบบ โดยมีแรงจูงใจหลักคือการให้นักท่องเที่ยวได้สังเกตและชื่นชมธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แพร่หลายในพื้นที่ธรรมชาตินั้น ๆ ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็ต้องสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย จากแนวความคิดดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นการท่องเที่ยวแบบทางเลือกที่นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ถ้ายึดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับและการยินยอมให้ชุมชนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์ (2562) ระบุว่าแนวคิดการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทำเลที่ตั้ง 2) ด้านสภาพของแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านสาธารณูปโภค 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 6) โอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และ 7) ด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมใด ๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้น ว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ติดใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพองค์กรจากความพร้อมหรือความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนระบบบริหารจัดการ ได้แก่ โครงสร้างขององค์กร บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนวิทยาการหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดการท่องเที่ยว

Kotler (1997) เสนอแนวคิดด้านการตลาดการท่องเที่ยวว่า เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า โดยการวิจัยเพื่อค้นหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในการวางแผน การผลิตผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า โดยการตลาดท่องเที่ยวจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การกำหนดช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมทางการตลาดที่ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดของการตลาดของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 4 ปัจจัย หรือ 4 Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และมีอีก 4 Ps ที่สามารถนำมาใช้ประกอบในการ

ดำเนินการขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่นั้น ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ กระบวนการซื้อ การจัดรวมผลิตภัณฑ์ ความร่วมมือทางธุรกิจ

บริบทพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์

ชาวม้งบ้านมณีพฤกษ์ อพยพมาจากประเทศจีน ในสมัยนั้นจีนเกิดสงคราม ชาวม้งจึงต้องเร่ร่อนหาที่ทำกิน เมื่อเดินทางมาถึงตอนเหนือของประเทศไทย เห็นว่าภูมิประเทศมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก จึงตัดสินใจตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัย ชาวบ้านในพื้นที่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้งและเผ่าลัวะมีจำนวน 489 ครอบครัว 282 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 2,047 คน สื่อสารภายในชุมชนด้วยภาษาถิ่นของชนเผ่าของตน และสื่อสารกับบุคคลภายนอกด้วยภาษาไทยกลาง มีศิลปวัฒนธรรมประจำเผ่า นับถือผี ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ การศึกษามีตั้งแต่ไม่รู้หนังสือ (คนชรา) ไปจนถึงระดับปริญญาตรี มีโรงเรียนจำนวน 1 แห่งเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานีนานามัย 1 แห่ง กองร้อยทหารพราน 3502 และโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่ที่ 6 จังหวัดน่าน อาชีพของราษฎร ได้แก่ อาชีพด้านการเกษตร เช่น ทำไร่ข้าว สวนผัก สวนผลไม้ และรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ย 35,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่หมุนเวียน ปลูกขิงและกะหล่ำปลี โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่านฯ พื้นที่ที่ 6 ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกกาแฟ ซึ่งเป็นพืชที่เป็นมิตรกับป่า ปลูกบริเวณใต้ร่มไม้ใหญ่ได้ และเนื่องจากบ้านมณีพฤกษ์ตั้งอยู่บนความสูงประมาณ 1,300–1,500 เมตรจากระดับน้ำทะเล จึงเหมาะกับการปลูกกาแฟสายพันธุ์อราบิก้า ปัจจุบันกาแฟมณีพฤกษ์ เป็นที่รู้จักของคอกาแฟมากขึ้น เพราะมีรสชาติดี กลิ่นหอม และมีการส่งขายอยู่ในท้องตลาดทั่วไปด้วย

โดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างทรัพยากรที่มีและองค์ประกอบที่ใช้วัดระดับความมีศักยภาพของพื้นที่ เพราะการสร้างแนวทางการบริหารจัดการจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการและความเข้าใจของชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดการยอมรับและพัฒนาาร่วมกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยที่ประกอบด้วยบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่มีของพื้นที่ สาธารณูปโภคพื้นฐาน บริการสาธารณะ และระบบการจัดการ และแนวคิดการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประกอบด้วย การเข้าถึง สถานที่ กิจกรรม บริการ และความพร้อมของชุมชน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สามารถเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

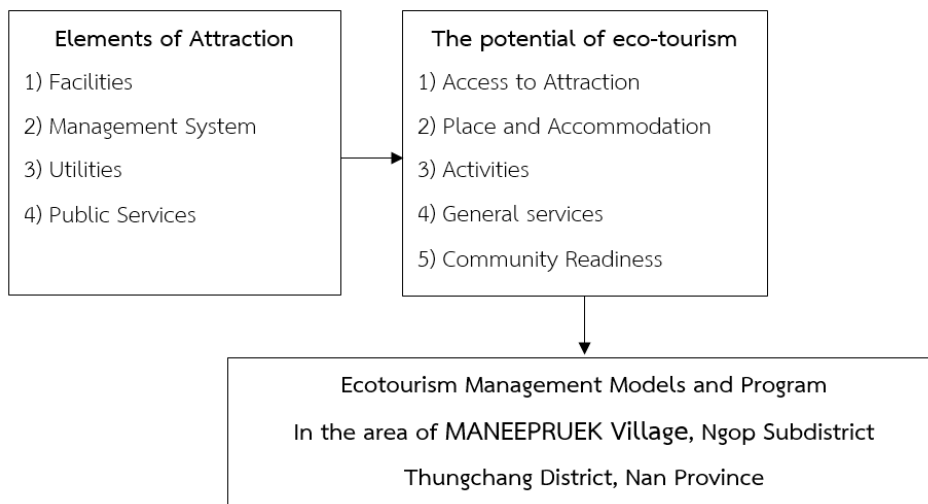

Figure 1 Conceptual Framework

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องศักยภาพและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤษ์ ตำบลอบอำเภอู่ช้าง จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันในระยะต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านมณีพฤษ์ หมู่ที่ 11 ตำบลอบอำเภอู่ช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 250 ครัวเรือน คำนวณกลุ่มตัวอย่างคนในชุมชน กรณีที่ทราบจำนวนประชากร (Yamane, 1973) คือ ประชาชนในบ้านมณีพฤษ์ จำนวน 153 คน โดยคำนวณได้ดังนี้

$$n = \frac{250}{1 + 250(0.05 * 0.05)}$$

ขนาดตัวอย่าง 153.84 หรือประมาณ 153 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2 คือนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังหมู่บ้านมณีพฤษ์ ในช่วงเดือนตุลาคม 2564-มกราคม 2565 จำนวน 133 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว กรณีที่ทราบจำนวนประชากร ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 100 คน โดยคำนวณมาจาก

$$n = \frac{133}{1 + 133(0.05 * 0.05)}$$

ขนาดตัวอย่าง 99.81 หรือประมาณ 100 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 3 คือ ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 12 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้มี 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านมณีพุกข์ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ลักษณะการบริหารพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบการจัดการ สาธารณูปโภค บริการสาธารณะในชุมชน และข้อมูลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน บ้านมณีพุกข์ มีจำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรมเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความพร้อมและความรู้ความเข้าใจของชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นได้ทราบถึงองค์ประกอบของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการที่ดีส่งผลต่อเศรษฐกิจและรายได้ที่จะได้รับการบริหารจัดการที่ดี

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังบ้านมณีพุกข์ เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิลำเนา ลักษณะการเดินทางมาเที่ยว ประกอบด้วย ความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลในการค้นหาแหล่งท่องเที่ยว ประสิทธิภาพการเดินทางมาบ้านมณีพุกข์ วัตถุประสงค์ในการเดินทาง ยานพาหนะที่ใช้ จำนวนและสถานที่พักค้างคืน ระยะเวลาที่มาท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง แรงจูงใจที่ทำให้มาท่องเที่ยวบ้านมณีพุกข์ ความสนใจในการท่องเที่ยวบ้านมณีพุกข์ เพื่อให้ทราบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังบ้านมณีพุกข์ เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการจัดการของชุมชน รวมถึงข้อเสนอแนะและความต้องการจากนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้นำและผู้ที่มีบทบาทในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพุกข์ ดำลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยคำถามยี้ดกรอบแนวคิดศักยภาพของชุมชน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม 2) ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ด้านกิจกรรมเบ็ดเตล็ดทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว และ 5) ด้านความพร้อม และความรู้ความเข้าใจของชุมชน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกข์ ดำลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) โดยการวัดระดับความเข้าใจในองค์ประกอบศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน ในความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน เข้าใจมากที่สุดให้ 5 คะแนน เข้าใจมากให้ 4 คะแนน เข้าใจปานกลางให้ 3 คะแนน เข้าใจน้อยให้ 2 คะแนน และเข้าใจน้อยที่สุดให้ 1 คะแนน จากนั้นนำมาแปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ดังนี้ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21–5.00 แปลผลมากที่สุด, 3.41–4.20 แปลผลมาก, 2.61–3.40 แปลผลปานกลาง, 1.81–2.60 แปลผลน้อย และ 1.00–1.80 แปลผลน้อยที่สุด

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ ลักษณะพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยหน่วยงานบริหารจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบการจัดการ สาธารณูปโภค บริการสาธารณะ ว่ามีความสัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยว บริการเบ็ดเตล็ด และความพร้อมของชุมชน ทั้งนี้เลือกใช้สถิติวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square Test) เนื่องจากตัวแปรพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือข้อมูลเชิงปริมาณที่แบ่งเป็นช่วง และผู้วิจัยต้องการจัดระดับความสำคัญของศักยภาพการท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ ในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ เพื่อนำมาประกอบการวางแผนเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับหมู่บ้าน

การเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความพร้อมและแนวทางการให้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ เพื่อจัดทำแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤกษ์ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต โดยการสรุปความจากคำตอบที่ได้จากผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลทุกคน และนำเสนอเป็นแนวทางเพื่อใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤกษ์

ผลการวิจัย

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลอบ อำเภอร่องช้าง จังหวัดน่าน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งลักษณะทางกายภาพของบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลอบ อำเภอร่องช้าง จังหวัดน่าน อยู่ในเขตพื้นที่เทศบาล มีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นที่ ที่สถานที่ท่องเที่ยวพืงมี ได้แก่ ที่พักแรม ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ในที่นี้หมายถึง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านและเทศบาล ร้านอาหาร ห้องน้ำสาธารณะ และเส้นทางศึกษาธรรมชาติเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม ระบบการจัดการในชุมชน ประกอบด้วยการจัดการความสะอาด และการจัดการความปลอดภัยผ่านการดูแลของกลุ่มชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็น คือ ไฟฟ้าส่องสว่าง แหล่งน้ำดื่ม น้ำบาดาล และน้ำสะอาดบรรจุขวด แหล่งน้ำใช้มาจากประปาภูเขาเป็นหลัก บริการสาธารณะในชุมชน ได้แก่ วัด หอประชุม หอกระจายข่าว สวนสาธารณะของหมู่บ้าน โฮมสเตย์ รวมถึงร้านค้าขายของชำที่เป็นของหมู่บ้านดำเนินการและของประชาชนในพื้นที่พร้อมให้บริการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของทรัพยากรที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลอบ อำเภอร่องช้าง จังหวัดน่าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับมากทุกองค์ประกอบ ดัง Table 1

Table 1 Level of the Potential of Eco-Tourism Understanding

The Potential of Eco-Tourism	Mean	S.D.	Level of the Understanding
Access to Attraction	3.76	0.420	High
Place and Accommodation	3.75	0.416	High
Activities	3.73	0.398	High
Community Readiness	3.73	0.369	High
General services	3.71	0.380	High
Total	3.74	0.397	High

Note 4.21-5.00 Highest, 3.41-4.20 High, 2.61-3.40 Middle, 1.81-2.60 Low, 1.00-1.80 Lowest.

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปรด้านหน่วยงานบริหารจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบการจัดการ สาธารณูปโภค และบริการสาธารณะ พบว่า ระบบการจัดการมีความสัมพันธ์กับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพิจารณาค่า Sig. น้อยกว่าระดับ 0.05 ดัง Table 2

Table 2 Factors Affect to the Potential of Eco-Tourism

Factors Affect to the Potential of Eco-Tourism	Chi-Square	Sig.
Facilities with Potential of Eco-tourism	9.117	.058
Management System with Potential of Eco-tourism	8.168	.017*
Utilities with Potential of Eco-tourism	5.640	.228
Public Services with Potential of Eco-tourism	6.218	.183

Note * Significantly at 0.05

การสร้างรูปแบบและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สอดคล้องกับพฤติกรรมและข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล การเดินทางท่องเที่ยวไม่ถี่มาก จะอยู่ในช่วงวันหยุดยาวติดต่อกัน มีลักษณะการเดินทางมาเป็นครอบครัว และกลุ่มเพื่อนด้วยรถยนต์ส่วนตัว ด้วยเหตุผล คือสะดวกมากกว่า ใช้เวลาในการพักค้างคืนในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 คืน ด้วยการกางเต็นท์และพักผ่อน เลือกที่จะประกอบอาหารกันเองจากวัตถุดิบในชุมชน และตลาดสดตอนเย็น มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อคนคือ 1,001-3,000 บาท ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวมีการหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตล่วงหน้าและได้รับคำแนะนำจากเพื่อนที่เคยมีประสบการณ์มาก่อนแล้ว โดยมีแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวบ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน อันเนื่องมาจาก สถานที่ท่องเที่ยว ความต้องการ และความคุ้มค่าของการเดินทางดัง Table 3

Table 3 The Average Travel Motivation Level of Maneepruek Village, Ngop Sub-District, Thung Chang District, Nan Province Aims

Travel Incentive to Maneepruek Village		Mean	S.D.	Level of Incentive
1	View the Sea of Fog	4.12	0.742	High
2	Coffee and Orange Garden	3.92	0.849	High
3	Nature Park	3.87	1.002	High
4	Historical Park	3.56	0.988	High
5	Agricultural Tourism.	3.70	1.010	High
6	OTOP Shop	3.45	1.077	High
7	One Day Trip	3.71	1.113	High
8	The Value of the Place	3.74	1.097	High

Note 4.21-5.00 Highest, 3.41-4.20 High, 2.61-3.40 Middle, 1.81-2.60 Low, 1.00-1.80 Lowest.

นอกจากแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านมณีพฤกษ์ ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่บ้านมณีพฤกษ์ แล้วจัดลำดับตามค่าเฉลี่ยความสนใจจากมากไปน้อย ดัง Table 4

Table 4 The Level of Interest in the Maneepruek Village Resource

Resource of Maneepruek Village	Mean	S.D.	Level of Attention
Tourism Resources, Festivals, Traditions	3.86	0.757	High
Nature Park	3.80	0.619	High
Services	3.38	1.049	Middle
Total	3.68	0.808	High

Note 4.21-5.00 Highest, 3.41-4.20 High, 2.61-3.40 Middle, 1.81-2.60 Low, 1.00-1.80 Lowest.

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ฉะนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลองบ อำเภอยางชุม ต้องจัดการทรัพยากรที่มีเพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด โดยเสนอกิจกรรมที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเลือก เช่น กลุ่มที่ชอบความท้าทาย เสนอกิจกรรมการเดินป่า การขี่จักรยานลัดเลาะไปตามไร่และภูเขา การชมถ้ำ น้ำตก น้ำพุร้อน การไต่เขา ปีนหน้าผา

กลุ่มที่ชอบงานหัตถกรรมทำเครื่องมือเครื่องใช้ กลุ่มคนที่สนใจเข้าร่วมศึกษาเรื่องกาแฟและแปรรูปผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้าน ทั้งนี้ หากต้องการเสนอรูปแบบที่เป็นจุดขายของชุมชน สามารถเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้านมณีพุกข์ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมของบ้านมณีพุกข์ในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดเป็นงานประจำปีหรือเทศกาลต่าง ๆ ร่วมด้วย แต่กำหนดแพคเกจเป็นกิจกรรม 2 วัน 2 คืน ค่าใช้จ่าย 2,500 บาท/คน กิจกรรม 2 วัน 1 คืน ค่าใช้จ่าย 1,900 บาท/คน และกิจกรรม 1 วัน ค่าใช้จ่าย 1,400 บาท/คน โดยสำคัญที่สุด คือ ศูนย์บริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวที่เป็นสื่อกลางในการบริหารจัดการที่ต้องคอยประสานกับสถานที่และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อนำเสนอให้ลูกค้าได้อย่างทันทั่วถึง และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลและสอบถามได้หลายช่องทาง เพื่อการจัดการและจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในชุมชน

การสรุปข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 12 คน ถึงกระบวนการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกข์ ตำบลอบ อำเภอร่องคำ จังหวัดน่าน เกี่ยวกับการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในชุมชน และวิธีการและขั้นตอนในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมา โดยมีแนวปฏิบัติเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพุกข์ มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เมื่อบ้านมณีพุกข์เริ่มเป็นที่รู้จักในช่องทางสื่อออนไลน์จากรายการทั้งของภาคเอกชนและภาครัฐ จึงมีการสอดแทรกเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าไปในการประชุมของชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และความตระหนักในการรักษาภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ ห้างร้านต่าง ๆ ที่มีไว้สำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว โดยส่วนมากผู้ให้บริการนักท่องเที่ยวจะเข้าใจและเตรียมความพร้อมเรื่องการให้บริการได้ดี สำหรับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ แต่ไม่ได้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนจึงได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมความเข้าใจเป็นระยะ และพยายามสร้างกิจกรรมที่สามารถดึงคนในชุมชนมาเข้าร่วมให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ทั้งการเปิดให้ชมสวน การปลูกพืชที่สามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวโดยกลุ่มแม่บ้าน การเพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับทรัพยากรของชาวบ้าน เช่น ไร่กาแฟ สวนเกษตรผสมผสาน ทั้งนี้ ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรม ได้หารือและประชุมร่วมกับชาวบ้านเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และข้อตกลงร่วมกันก่อนทุกครั้ง จึงพัฒนาเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพุกข์ ตำบลอบ อำเภอร่องคำ จังหวัดน่าน ซึ่งควรอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงและการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งนี้ ได้เสนอรูปแบบและแนวทางการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของบ้านมณีพุกข์ ตำบลอบ อำเภอร่องคำ จังหวัดน่าน ดัง Figure 2

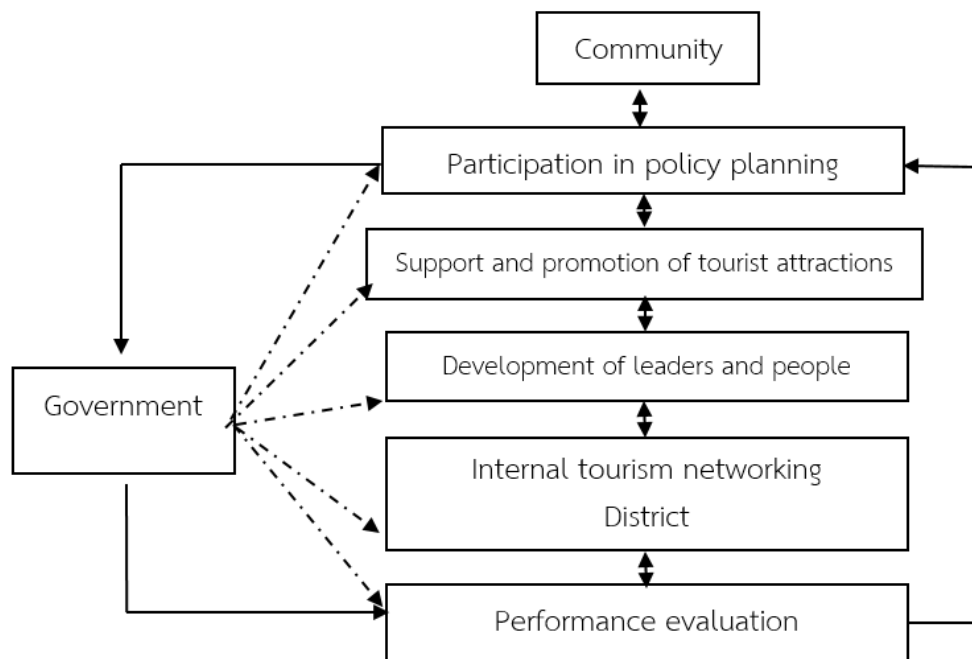

Figure 2 Guidelines for Developing the Potential of Eco-Tourism of Maneepreak Village, Ngop Sub-District, Thung Chang District, Nan Province.

การอภิปรายผล

ศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่บ้านมณีพลุักษ์ ตำบลอบ อำเภอด่านช้าง จังหวัดน่าน การศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 พบว่า

1. ความง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีสภาพของเส้นทางการเดินทางที่สะดวก โดยเฉพาะเส้นทางหลักในการเดินทาง แม้จะมีจุดอ่อน คือ เส้นทางในจังหวัดน่านไปยังแหล่งท่องเที่ยว มีเส้นทางเป็นภูเขาชัน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทาง จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงทางสาธารณะ ให้มีความพร้อม ง่ายต่อการใช้งานและมีความปลอดภัยในระดับสูง เช่นเดียวกับการศึกษาของ แวคอดีเยาะ มะรอมแม (2560) พบว่า จุดมุ่งหมายของนักท่องเที่ยวจะเลือกเที่ยวไม่ไกลจากที่พัก เนื่องด้วยคำนึงถึงความปลอดภัยและความสะดวกในการเดินทางไปยังจุดต่าง ๆ ดังนั้น ควรมีการพัฒนาการบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทุกส่วนให้เชื่อมโยงกัน ซึ่งภูวดล บัวบางพลู (2561) กล่าวถึงความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ ว่าเป็นไปอย่างสะดวก เนื่องจากมีป้ายบอกทางและมีจุดสังเกตที่ชัดเจน อีกทั้งยังเป็นเส้นทางสายหลักซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางง่ายและสะดวกขึ้น อีกทั้งปัจจุบันแผนที่ออนไลน์และการสร้างพิกัดมีความแม่นยำ ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง หากนักท่องเที่ยวมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ฉะนั้น การสร้างจุดสังเกตและการพัฒนาให้มีจุดเด่น จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้มากขึ้น โดยอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีในปัจจุบันมาช่วยในการสร้างเส้นทางและจุดสังเกตสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้นหาเส้นทางและสถานที่

2. ด้านสถานที่ท่องเที่ยวและที่พัก แหล่งท่องเที่ยวของบ้านมณีพลุข ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม และมีความเป็นธรรมชาติ เช่น ดอยผาผึ้ง ถ้าจำปี น้ำตกน้ำเป็น เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่สวยงาม ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ จึงควรมีการพัฒนาคุณค่าของสินค้าและบริการในพื้นที่ (Value Creation) โดยใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสานกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและเชื่อมโยงไปสู่การสร้างคุณค่าทางสังคม อันเป็นผลมาจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เช่นเดียวกับกุลวดี จันทรวีเชียร และคนอื่น ๆ (2564) พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านศิรีวง มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความสมบูรณ์ ประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ เช่น การปั่นจักรยานรอบชุมชนศิรีวง การทำผ้ามัดย้อม การผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงการมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่พร้อมบริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ซึ่งผู้ให้บริการเหล่านี้จะมีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเลือกเข้าร่วมได้ เพื่อสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ของการเป็นคู่ต้อนรับที่ดีมากกว่าการให้บริการเพียงที่พักหรือรับประทานอาหารเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ ต้องอาศัยกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่จะต้องเป็นไปอย่างบูรณาการและบังเกิดผลทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกับอุทยานแห่งชาติดอยภูคาและโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ลุ่มน้ำน่านอย่างต่อเนื่อง ในการเข้าค่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับเยาวชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งหากต้องการความยั่งยืนควรจัดเป็นคอร์สระยะสั้น เช่น การทำไร่กาแฟ การเก็บกาแฟ การแปรรูปและชงกาแฟ กิจกรรมที่ต้องใช้ระยะยาว เช่น การทำนาขั้นบันได การศึกษาวิถีชีวิตชนเผ่า การปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลวดี จันทรวีเชียร และคนอื่น ๆ (2564) ที่เสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การท่องเที่ยวทางจักรยาน การเข้าร่วมกิจกรรมระยะสั้นที่เสนอให้ลูกค้า สอดแทรกแนวคิดเชิงอนุรักษ์ที่เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรที่เป็นผลผลิตจากกิจกรรมมอบให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดที่มีจะต้องสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมบริบทพื้นที่ รวมถึงการบูรณาการการดำเนินงานกับหน่วยงานในพื้นที่

4. ด้านบริการเบ็ดเตล็ด เช่น สัญญาณโทรศัพท์ ระบบน้ำสำหรับอุปโภค หอพักสาธารณะ ต้องปรับปรุงและบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เพื่อให้เป็นไปตามหลักของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดของเสาวคนธ์ ฟรายเกอ (2562) ซึ่งกล่าวว่านอกจากพื้นที่ทางกายภาพที่พร้อมให้บริการแล้ว การบริการเบ็ดเตล็ดก็มีส่วนในการสร้างความประทับใจและพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวไม่แพ้กัน อย่างไรก็ตาม ผู้ให้บริการทุกรายต้องมีข้อมูลเบ็ดเตล็ดในพื้นที่ให้มากที่สุดเพียงพอและทันเวลาที่จะตอบหรือให้ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวต้องการ สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมและสร้างโอกาสให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนได้

5. ด้านความพร้อมของชุมชน ในความหมายคือ พร้อมในด้านการจัดการ ระบบการจัดการที่ดีจากเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ฝ่ายปกครอง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และฝ่ายบริหารจัดการจากเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับการศึกษาของวรกันยา พรหมพล และอัจฉรา วัฒนภิญโญ (2561) พบว่าชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์และรายได้ที่จะตามมา ชาวบ้านพร้อมที่จะรับมือกับผลกระทบและเต็มใจที่จะร่วมมือกับทุกฝ่าย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของเสาวคนธ์ พรายเกื้อ (2562) ที่กล่าวว่า ชาวบ้านที่อยู่โดยรอบตลาดน้ำอัมพวาให้ความร่วมมือกับเทศบาลตำบลอัมพวาในการกำหนดนโยบาย แบบแผนเพื่อการพัฒนาไว้ตั้งแต่เริ่มต้น โดยดำเนินการไปอย่างช้า ๆ เป็นขั้นเป็นตอน แต่มีความต่อเนื่องเพื่อการบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น เมื่อชุมชนยอมรับและให้ความร่วมมือ ซึ่งได้เห็นปัญหาจากการปล่อยให้เกิดไปจนไร้ทิศทางและไม่สามารถควบคุมได้ ฉะนั้น หน่วยงานที่มีบทบาทในพื้นที่ ต้องร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติไว้เป็นแกนกลาง เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนได้มีหลักปฏิบัติ รับฟังข้อเสนอสื่อและปัญหาของคนในชุมชนในสิ่งที่อยากได้และสิ่งที่ติดขัด ทั้งนี้ต้องมีความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายเพื่อความยั่งยืน จะเห็นได้ว่าการกระจายผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวไปสู่ชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนห่วงโซ่อุปทานต้องอาศัยการวางแผนการพัฒนาร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความสมดุลของผลประโยชน์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอท่งช้าง จังหวัดน่าน ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า การบริหารจัดการมีผลต่อศักยภาพของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ความสะอาดในพื้นที่ทางกายภาพ เช่นเดียวกับนิภาไล สวาสดีฉัตรภูมิ และณัฐกรฤกษ์ เอกวรรณัง (2565) ที่เสนอแนวทางการจัดการชุมชนว่า ควรพัฒนาระบบการที่นำไปสู่การบริหารจัดการทางกายภาพ เช่น จุดแจ้งเหตุ ศูนย์ให้บริการข้อมูล รวมไปถึงสถานที่ติดต่อที่ต้องมีการจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดการทางกายภาพที่นอกเหนือจากผู้นำบ้านกำหนดสมาชิกเทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมด้วยการเสนอตัวเข้ามาช่วยเพื่อรับผิดชอบในเรื่องการจัดการทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม สำหรับแนวทางการจัดการด้านความปลอดภัยก็เช่นเดียวกัน เมื่อนักท่องเที่ยวมีความเชื่อมั่นในพื้นที่ก็必将มีความไว้วางใจที่จะร่วมกิจกรรมอย่างสบายใจ และรับรู้ได้ว่า สถานที่ในบ้านมณีพฤกษ์มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งความรู้สึกที่กล่าวถึง เป็นการบริหารจัดการความรู้สึกที่ได้รับเมื่อรู้สึกว่าการปลอดภัย ฉะนั้น สิ่งใดที่จะเป็นอันตรายกับนักท่องเที่ยว ต้องมีมาตรการรองรับเมื่อเหตุเกิด หรือมาตรการป้องกันเหตุต่าง ๆ ซึ่งประชาชน สมาชิกชุมชน ร้านอาหาร อาคารที่พัก มีความใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยวมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ จึงควรใช้จุดนี้เป็นจุดแข็งในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอท่งช้าง จังหวัดน่าน ตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 โดยกรอบแนวความคิด Earth Summit ที่ประเทศบราซิล ในปี 2535 ได้กำหนดกระแสการท่องเที่ยวที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารเรียนรู้ และความต้องการ

พัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากหลากหลาย ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายรายได้ที่เหมาะสมในท้องถิ่นจึงนำไปสู่การเกิดทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะแตกต่างไปจากแนวคิดการท่องเที่ยวเดิม ๆ ที่เน้นในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคแต่เพียงมิติเดียว โดยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาคน ชุมชน และสังคม โดยการนำศักยภาพที่มีเป็นทุนเดิมของสังคมมาพัฒนาและจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการบูรณาการกิจกรรมด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยคำนึงถึงบริบทของท้องถิ่น และสร้างเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง (การสัมมนาระดับชาติ เรื่องท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, 2545 อ้างในมหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548) ดังนั้น โดยแนวความคิดระดับชาติและนานาชาติสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเกี่ยวกับการนำแหล่งทุนทางธรรมชาติและแหล่งทุน ทางวัฒนธรรม มาพัฒนาบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นนั้น ๆ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเอกสารการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กอปรกับการเก็บข้อมูลจากชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอกู่ช้าง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ดังกล่าว ดังนี้

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งนี้หน่วยงานรัฐในท้องถิ่นควรเป็นผู้นำในกระบวนการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนในทุก ๆ กระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการวางแผน ปฏิบัติตามแผน และร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. การพัฒนาพื้นที่ ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในชุมชน และสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งอาจจะอาศัยการพัฒนาฐานเรียนรู้เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจะต้องมีความเชื่อมโยงกับความเป็นวิถีชีวิตของชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน ด้วยความร่วมมือจากคนในชุมชน

3. การจัดตั้งคณะกรรมการ หรือองค์กรชุมชน เพื่อเป็นตัวแทนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนตามรูปแบบของคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการออกแบบ วางแผน รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับชุมชน ในขณะเดียวกัน ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความรู้และไหวพริบที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ เป็นผู้ผลักดันและมีบทบาทในการนำเรื่องของการพัฒนาชุมชนไปนำเสนอต่อที่ประชุมระดับท้องถิ่น และตำบลต่อไป รวมทั้งเป็นผู้ผลักดันและประสานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรต่างๆ เข้ามาสนับสนุนการให้ความรู้แก่คนในชุมชน

4. การสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่น หรือแหล่งท่องเที่ยวและหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อร่วมกันพัฒนามาตรฐานการให้บริการทางการท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

5. การให้ความสำคัญในการพัฒนา เนื่องจากชุมชนยังเป็นชุมชนที่กำลังจะพัฒนาหรือผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยว สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง คือ การพัฒนาคนในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่คนในชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ มองภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งผลกระทบเชิงบวก และเชิงลบของการท่องเที่ยวและประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการบริการของชุมชนจากนักท่องเที่ยว เพื่อนำความต้องการและข้อเสนอแนะไปพัฒนาบริการต่อไป
2. การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากมีจุดเด่นด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่สามารถพัฒนากิจกรรมในครัวเรือนให้เป็นจุดขายได้
3. การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านมณีพฤกษ์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการแบ่งปันและจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรมให้กับผู้คนในชุมชนที่ได้รับประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี จันทรวีเชียร, เตชิตา สุทธิรักษ์, อรรณพ ขำขาว, พัทธนันท์ อธิตั้ง, และวิสูตร เพชรรัตน์. (2564). ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านศิรีวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารรัชตภาคย์*, 15(40), 264-273.
- ชนกฤต แดงทองดี. (2565). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism): การท่องเที่ยววิถีอนุรักษ์ ผสานคน กับ ธรรมชาติ เป็นหนึ่งเดียวกัน*. มุลนิธิสืบนาเคเสถียร. <https://www.seub.or.th/blogging/knowledge/ecotourism/>
- ภูวดล บัวบางพลู. (2561). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(2), 91-101.
- นิภาไล สวาสดีฉัตรภูมิ และณัฐฤกษ์ฤกษ์ เอกวรรณง. (2565). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านชายทะเลกาหลง อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. ใน พิมพร ทองเมือง และ ศิริลักษณ์ จิตต์ระเปียบ (บก.), *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานระดับชาติ ครั้งที่ 4 “Graduate School Conference 2022 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”* (น. 356-363). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาเขตสมุทรสงคราม.
- นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์. (2562). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 14(1), 28-41. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/175024/125239>
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2548). *โครงการวิจัยยุทธศาสตร์การพัฒนาบริเวณเหนือเขื่อนภูมิพลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. ผู้แต่ง

- วรกันยา พรหมพล และอัจฉรา วัฒนปัญญา. (2561). ความพร้อมของชุมชนกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของวนอุทยานน้ำตกผาหลวง จังหวัดอุบลราชธานี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 2623-2629.
- แวคอดีเียะ มะรอมแม. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดปัตตานีภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. ThaiLIS Digital Collection.
- เสาวคนธ์ ทรายแก้ว. (2562). แนวทางพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา กลุ่มเขาออกการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ]. ThaiLIS Digital Collection.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control* (9th ed). Prentice Hall.
- World Tourism Organization. (2022). *Glossary of tourism terms*. <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.